

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพ
ของนักเรียนประถมศึกษา

A Study of Effects of Organizing Field Trip in Art Activities on
Aesthetic Development of Primary School Students

สมใจ จงรักวิทย์¹

Somjai Jongrakvit

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนาการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา 2) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโครงการเสริมศักยภาพทางด้านศิลปะ (Art Learning) โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม จำนวน 25 คน ทำกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ 6 กิจกรรม โดยใช้แผนการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือในการวิจัย 1) แผนการเรียนรู้ 7 แผน 2) แบบบันทึกการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ 6 ฉบับ 3) แบบทดสอบสุนทรียภาพ 4) คู่มือวิเคราะห์การแสดงผลออกทางสุนทรียภาพ 5) แบบสังเกตพฤติกรรม การแสดงผลออกทางสุนทรียะ 6) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ 7) แบบสอบถามภูมิหลังทางศิลปะของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมาณค่า ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติทดสอบค่าที (t -test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย พบว่า 1) จากการศึกษเกี่ยวกับจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ทำให้เกิดการพัฒนา ศิลปะนอกสถานที่เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียน 6 กิจกรรม 2) ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับ พัฒนาการสุนทรียภาพของนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม ($M = 3.70$) สูงกว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ($M = 1.91$) อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ในระดับเห็น

Article Info: Received 6 June 2017; Received in revised form 28 September, 2018; Accepted 25 June, 2019

¹ อาจารย์ประจำวิชาทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม อีเมล: somjaijongrak@gmail.com
Teacher in Visual Arts, Learning Area of Arts, Chulalongkorn University Demonstration Elementary School Email: somjaijongrak@gmail.com

ด้วยมากที่สุด กิจกรรมที่ชื่นชอบมากที่สุดได้แก่ กิจกรรมที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 36 และกิจกรรมที่ประทับใจมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมที่ 4

คำสำคัญ: กิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ /สุนทรียภาพ / นักเรียนประถมศึกษา

Abstract

This is a quasi-experimental research which aims to 1) study and improve the organization of field trips with outdoor art activities to better develop aesthetics among primary school students, 2) to study the results from the organized field trips with outdoor art activities on the aesthetic development of primary school students, and to 3) to explore opinions of students about organized field trips with outdoor art activities. The sample was 25 Prathomsuksa 4, or 4th-grade, students who attended the art learning program at Chulalongkorn University Demonstration Elementary School. The participants carried out 6 art field trip activities. The experimental plan implemented in this study was a One Group Pretest–Posttest Design. The research instruments included 1) 7 lesson plans for art activities, 2) 6 recording forms for the organization of art field trip activities, 3) an aesthetics test, 4) guidelines for analyzing aesthetic expression, 5) an observation form for aesthetic expression, 6) a an observation form for aesthetic experiences; 6) a questionnaire to obtain the students' opinions concerning the organization of field trips and outdoor art activities, and 7) a questionnaire on the students' background knowledge and experience in art. The data were analyzed using a rating scale, percentage, mean, standard deviation, and the *t*-test was also utilized to compare and contrast the data being analyzed at the significant difference level of .05.

The results were as follows: 1) the organization of outdoor art activities targeting the students' aesthetic development led to 6 major aesthetic development activities; 2) the mean of the students' aesthetic development score rose after they participated in the outdoor activities ($M = 3.70$), compared to the mean before engaging in the activities ($M = 1.91$) at the level of .05; and 3) the students agreed most strongly on having the outdoor art activities, with the most enjoyable activity being Activity 2, accounting for 36%, and the activity making the biggest impression being Activity 4.

KEYWORDS: FIELD TRIPS WITH ART OUTDOOR ACTIVITIES / AESTHETICS / PRIMARY SCHOOL STUDENTS

บทนำ

ศิลปะเป็นเครื่องจรรโลงใจให้แก่มนุษย์ เป็นสื่อที่ใช้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และศิลปะสามารถนำไปประยุกต์กับศาสตร์แขนงอื่น ๆ ได้ การจัดการศึกษาทางด้านศิลปะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึง คุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ว่า นักเรียนควรรู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ มีพื้นฐานการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสม ในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ ถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ การสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ตลอดจนรู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครุศิลปศึกษา ดังเช่นงานวิจัยของ (คณิงหา สุภานันท์, 2544) ที่ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาจำแนกตามแกนความรู้ ตามทฤษฎี DBAE พบว่า ครุศิลปศึกษามีความคิดเห็นในระดับสูงสุดในแกนความรู้ด้านศิลปะปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (คำรณ หล้าเจริญสุข, 2540) ที่ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครุศิลปศึกษาเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยอิงแนวการสอนของ อาเธอร์ เอฟแลนด์ (Efland 1979) ผลการศึกษาพบว่า ครูเน้นเรื่องการแสดงออกทางศิลปะ ซึ่งจัดเป็นทักษะการปฏิบัติงานศิลปะเช่นกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าครุศิลปศึกษาส่วนใหญ่เน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานศิลปะให้แก่นักเรียน

นอกจากนั้นการจัดการเรียนการสอนศิลปะในสภาพปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนตามเป้าหมายของตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลาง เนื่องจากการสอนศิลปะในชั่วโมงเรียนที่มีเวลาจำกัดทำให้ครูไม่สามารถมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพให้แก่นักเรียนได้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนการสอนเฉพาะในห้องเรียนยังไม่เอื้อต่อการเปิดโลกกว้างทางศิลปะให้แก่ นักเรียน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ศิลปะที่กว้างและหลากหลายที่จะช่วยกระตุ้นความสนใจทางศิลปะและเพิ่มพูนการแสดงออกทางศิลปะในด้านสุนทรียภาพ

ของนักเรียน

ประสบการณ์การเรียนรู้การสอนศิลปะของผู้วิจัยพบว่า ความสามารถทางศิลปะของนักเรียนมีความแตกต่างกัน นักเรียนบางคนมีความสนใจและความสามารถทางศิลปะค่อนข้างเด่นชัด และน่าจะได้รับการพัฒนาส่งเสริมทางด้านศิลปะให้มากขึ้น โดยการจัดสภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเพิ่มพูนในด้านสุนทรียภาพของนักเรียน เช่น การศึกษาดูงานศิลปะนอกห้องเรียน พิพิธภัณฑ์ และหอศิลป์ หรือแหล่งเรียนรู้ทางศิลปะอื่น ๆ ในชุมชน ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ, วรณรัตน์ ตั้งเจริญ, อานาจ เย็นสบาย, พงษ์ ฤกษ์ เศรษฐศิริ, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, และ ตรีวิทย์ วิจิตรพลาภาค (2542) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางศิลปะของนักเรียนโดยทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ กรณีศึกษา: โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา ซึ่งมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยสำหรับการจัดกิจกรรมทางศิลปะว่า กิจกรรมศิลปะที่เปลี่ยนแปลง แปลกใหม่ น่าสนใจ และเร้าความคิดอยู่ตลอดเวลา ย่อมช่วยให้เด็กมีความตื่นตัวและสนใจที่จะสร้างสรรค์งาน และการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเด็ก ควรมีความพร้อมและหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกสรรมาแสดงออกและตอบสนองจินตนาการได้อย่างกว้างขวางและหลากหลาย นอกจากนี้ วิรุณ ตั้งเจริญ และ คณะ (2542) ได้กล่าวถึงความสามารถทางศิลปะว่าการฝึกปฏิบัติงานศิลปะแต่เพียงด้านเดียวโดยที่ไม่ศึกษาให้สัมพันธ์กับการปฏิบัติย่อมไม่สามารถผลักดันให้การฝึกปฏิบัติพัฒนาไปได้ดีเท่าที่ควร การดูงานศิลปะทั่ว ๆ ไป การดูอย่างชื่นชม คิดวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ จะเป็นประสบการณ์ที่มีค่าต่อการเรียนรู้ หรือการฝึกปฏิบัติครั้งต่อไปอย่างมาก เพราะการเรียนรู้ทุกอย่างย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่ทางตรงก็ทางอ้อม การศึกษาดูงานศิลปะจึงควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

การจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ให้แก่แก่นักเรียน ครูศิลปะควรศึกษาข้อมูลและทรัพยากรของแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรม โดย ศิริวัฒน์ แสนเสริม (2543) ได้กล่าวในผลการวิจัยว่า พิพิธภัณฑ์จะต้องสามารถให้ความรู้ทางด้านสุนทรียศาสตร์และการชื่นชมงานศิลปะ การให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ และอื่น ๆ และ ชูติมา เวทการ (2551) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนว่า ทำให้นักเรียนรู้จักทรัพยากร

และศักยภาพของชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน รักถิ่นฐาน รู้และเข้าใจระบบนิเวศวัฒนธรรมของตนอย่างลึกซึ้ง นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการค้นหา และเชื่อมโยงภูมิปัญญาความรู้เข้าด้วยกัน นอกจากนั้นประเภทของแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนที่สามารถนำมาใช้สำหรับจัดกิจกรรม โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ทัศนศิลป์ในชุมชน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล เช่น บุคคลที่เป็นผู้รู้ในชุมชนที่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน และแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ แผ่นพับ ป้าย บอร์ดนิทรรศการ วิดีโอ ซีดีรอม เป็นต้น

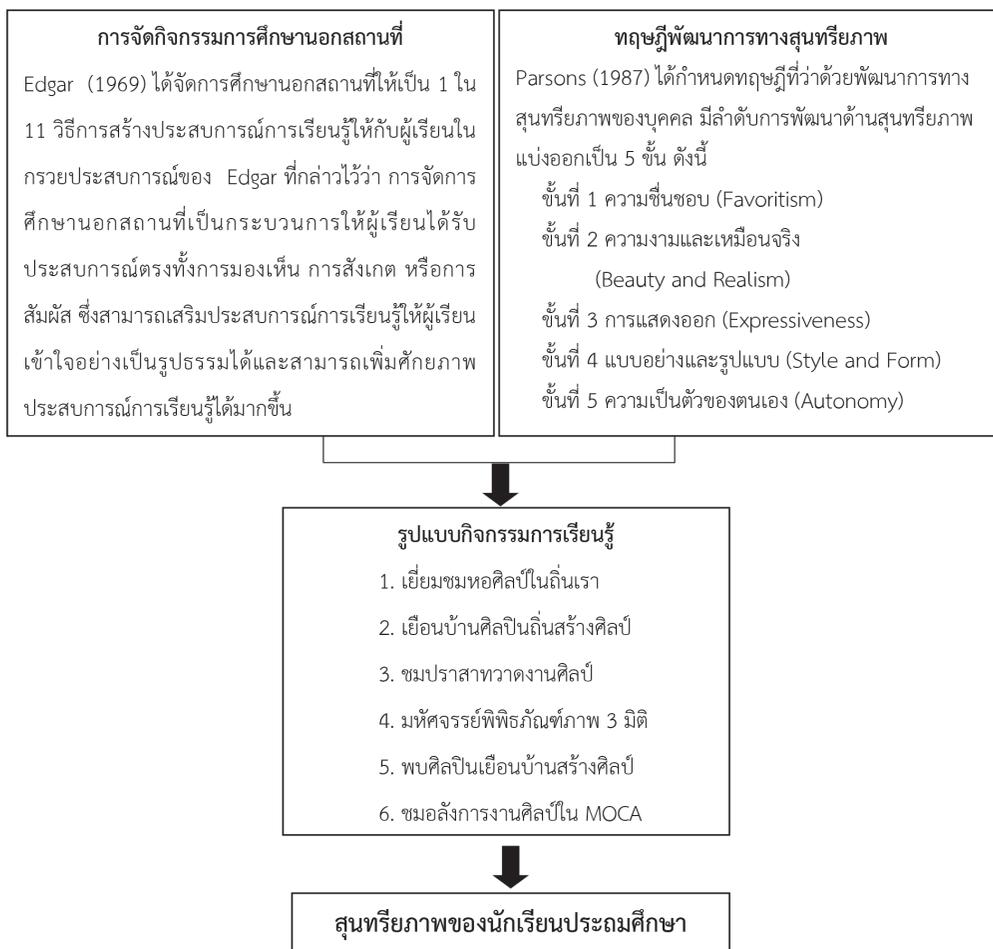
การศึกษางานวิจัยของ วิรุณ ตั้งเจริญ และ คณะ (2542) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์โดยกำหนดกิจกรรมสร้างสรรค์ 12 กิจกรรม ตามแนวคิดซีไอเอสเอสที (CISST) ซึ่งประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) จินตนาการ (Imagination) ความรู้สึกสัมผัส (Sensibility) การจัดระบบภาพ (Systematization) และการพัฒนารูปทรง (Transformation) เพื่อตรวจสอบแนวคิดดังกล่าว พบว่าการแสดงออกทางศิลปะของกลุ่มตัวอย่างมีความสอดคล้องกับบุคลิกภาพตามแนวคิดทฤษฎีข้างต้น เด็กสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมได้อย่างมีคุณภาพ สามารถคิด วางแผน ปฏิบัติงาน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนของ ธาริน กลิ่นเกษร (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลของการส่งเสริมประสบการณ์ทางสุนทรียะผ่านกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่มีต่อสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมผ่านพิพิธภัณฑ์ศิลปะสามารถช่วยพัฒนาระดับสุนทรียภาพของนักเรียนได้เพิ่มขึ้น

การศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ยังไม่มีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Edgar (1969) ที่จัดการศึกษานอกสถานที่ให้เป็น 1 ใน 11 วิธีการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกสถานที่เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงทั้งการมองเห็น การสังเกต หรือการสัมผัส ซึ่งสามารถเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมได้และสามารถเพิ่มศักยภาพประสบการณ์

การเรียนรู้ได้มากขึ้น และจากการศึกษางานวิจัยข้างต้นที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา และพบว่า แม้จะมีการศึกษาวิจัยที่ใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อพัฒนาเฉพาะด้านสุนทรียภาพ แต่งานวิจัยดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงการศึกษานอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดกิจกรรมศิลปศึกษานอกสถานที่ที่กว้างขึ้นและไม่เน้นเฉพาะพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งจะครอบคลุมถึงแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะ เช่น บ้านศิลปิน หอศิลป์ สถาปัตยกรรมไทยที่มีความงดงามและมีชื่อเสียง วัดและโบราณสถาน รวมทั้งบุคคลผู้รู้ในชุมชนซึ่งได้แก่ ศิลปินแห่งชาติและศิลปินที่มีชื่อเสียง รวมทั้งกิจกรรมการบรรยายเกี่ยวกับงานศิลปะจากผู้เชี่ยวชาญ และการสาธิตเกี่ยวกับการทำงานศิลปะจากศิลปิน มาเป็นเครื่องมือ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งแหล่งเรียนรู้ทางศิลปะที่ผู้วิจัยได้นำมาจัดกิจกรรมศิลปศึกษานอกสถานที่มีดังต่อไปนี้ 1. กิจกรรมเยี่ยมชมหอศิลป์ในถิ่นเรา ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (BACC) ซึ่งเป็นหอศิลป์ที่อยู่ในชุมชนเดียวกับสถานศึกษา คือ ชุมชนปทุมวัน เป็นหอศิลป์ที่มีความทันสมัยอยู่ในใจกลางเมืองกรุงเทพมหานครที่นักเรียนควรได้เรียนรู้จักและศึกษาเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง 2. กิจกรรมเยือนบ้านศิลปินถิ่นสร้างศิลป์ ณ บ้านศิลปินแห่งชาติอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ในหมู่บ้านนวนานี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงานศิลปะของศิลปิน โดยบ้านหลังนี้มีลักษณะพิเศษ มีการตกแต่งด้วยสิ่งของที่มีความงามที่ได้มาจากธรรมชาติและหายาก ซึ่งเรามักไม่ได้พบเจอในชีวิตประจำวันทำให้บรรยากาศของบ้านและสถานที่แห่งนี้เต็มไปด้วยความงดงามของงานศิลปะและความเข้มข้นทางสุนทรียะเป็นอย่างยิ่ง 3. กิจกรรมชมปราสาทวดงานศิลป์ ณ ปราสาทสังฆธรรม เมืองพิทยา จ.ชลบุรี สถานที่แห่งนี้เป็นสถาปัตยกรรมไทยที่ได้ชื่อว่าเป็นปราสาทไม้ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ตั้งอยู่บนแหลมที่ยื่นลงไปในชายทะเล เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความงดงาม ยิ่งใหญ่ และมีความมหัศจรรย์น่าตื่นตาตื่นใจเป็นอย่างมาก 4. กิจกรรมมหัศจรรย์พิพิธภัณฑ์ภาพ 3 มิติ ณ Art in Paradise เมืองพิทยา จ.ชลบุรี เป็นพิพิธภัณฑ์ภาพจิตรกรรม 3 มิติ ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยที่มีความสวยงาม สามารถสร้างความอัศจรรย์ใจให้แก่ผู้ชมได้เป็นอย่างมาก 5. กิจกรรมพบศิลปินเยือนบ้านสร้างศิลป์ ณ บ้านอาจารย์ประทีป คชบัว ศิลปินเซอร์เรียลลิสม์คนสำคัญของประเทศ โดยนักเรียนได้พบกับศิลปินได้สนทนาและรับฟังทรรศนะของศิลปินอย่างใกล้ชิด

รวมทั้งได้ชมสตูดิโอของศิลปิน และงานศิลปะที่มีจำนวนมากในแกลอรี โดยศิลปินเป็นผู้บรรยาย และนำชม 6. กิจกรรมชมอสังการงานศิลป์ใน MOCA พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย ที่มีขนาดใหญ่และทันสมัยที่สุดในประเทศ มีผลงานศิลปะจำนวนมากของศิลปินชั้นนำทั้งของไทยและต่างประเทศ นักเรียนได้ชมงานศิลปะ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานศิลปะเป็นผู้บรรยายและนำชม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาและพัฒนาการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาผลพัฒนาการสุนทรียภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา
- 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมศิลปะศึกษานอกสถานที่ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางด้านศิลปะศึกษานอกสถานที่ ที่สร้างประสบการณ์ตรงและการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวให้แก่นักเรียนผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ

สุนทรียภาพ คือ การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสที่สามารถแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกที่ได้จากประสบการณ์เกี่ยวกับความงาม ความซาบซึ้ง และอารมณ์ความรู้สึกที่ได้รับจากการมองเห็น หรือการสัมผัส ต่อผลงานศิลปะ

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษาและเพื่อพัฒนากิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียน โดยมีรายละเอียดการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ในโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านศิลปะ (Art learning) จำนวน 25 คน โดยผ่านการคัดเลือกเข้าโครงการด้วยคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ ตั้งแต่ ร้อยละ 85 ขึ้นไปมาทำการพิจารณาและคัดเลือกนักเรียนที่มี

คะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์สูงสุดจำนวน 25 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษานอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยเครื่องมือดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ 2) แบบบันทึกการเรียนรู้จากกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ 3) แบบทดสอบสุนทรียภาพ 4) คู่มือสำหรับวิเคราะห์การแสดงออกทางสุนทรียภาพ 5) แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางสุนทรียะ 6) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ และ 7) แบบสอบถามภูมิหลังทางศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง โดยเครื่องมือได้ผ่านการตรวจคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

กระบวนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ 1.กิจกรรมเยี่ยมชมหอศิลป์ในถิ่นเรา (BACC) 2.กิจกรรมมหัศจรรย์พิพิธภัณฑ์ภาพ 3 มิติ: Art in Paradise 3.กิจกรรมชมปราสาทงานศิลป์ 4.กิจกรรมเยือนบ้านศิลปินถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี 5.กิจกรรมพบศิลปินเยือนถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ประทีป คชบัว และ 6.กิจกรรมชมอลังการงานศิลป์ใน MOCA 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ และ 4) เก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบสุนทรียภาพ โดยการหาค่าร้อยละ t-test ด้วยโปรแกรม SPSS โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ .05 และมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการเรียนรู้และแบบสอบถามความคิดเห็น โดย

การประมาณค่า (Rating scale) และนำมาหาค่ามัชฌิมเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามภูมิหลังทางศิลปะ โดยการหาค่าร้อยละ และสรุปผลเป็นตารางแผนภาพ

ผลการวิจัย

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา มีข้อค้นพบจากการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลจากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ทางด้านศิลปะศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดศิลปะนอกสถานที่เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียน จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมเยี่ยมชมหอศิลป์ ในถิ่นเรา 2) กิจกรรมมหัศจรรย์พิพิธภัณฑ์ภาพ 3 มิติ: Art in Paradise 3) กิจกรรมชมปราสาทวาดงานศิลป์ 4) กิจกรรมเยือนบ้านศิลปินถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี 5) กิจกรรมพบศิลปินเยือนถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ประทีป คชบัว และ 6) กิจกรรมชมอลังการงานศิลป์ใน MOCA

2. ผลการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา โดยจำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ด้าน คือ

2.1 ค่าเฉลี่ยระดับพัฒนาการสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษาที่มีต่อภาพผลงานศิลปะ พบว่า หลังทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตของระดับพัฒนาการสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษาที่มีต่อภาพผลงานศิลปะ ก่อนเรียนและหลังเรียนผ่านกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่

การทดสอบ	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ก่อนเรียน	25	1.91	0.26	-21.116	.000*
หลังเรียน	25	3.70	0.29		

หมายเหตุ: * $p < .05$

2.2 ค่าความถี่ของพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษาในระหว่างการทำกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ โดยจำแนกตามเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ จากการวิเคราะห์ค่าความถี่ของแบบสังเกตพฤติกรรม พบว่า กิจกรรมเยี่ยมชมหอศิลป์ในถิ่นเรา (BACC) นักเรียนมีพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางสุนทรียภาพมากที่สุด โดยมีค่าความถี่ของพฤติกรรมที่แสดงออกทางสุนทรียภาพ เป็นจำนวนรวมสูงที่สุด 169 ครั้ง

2.2.2 แบบบันทึกการเรียนรู้จากกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ ในส่วนของบันทึกพินิจศิลป์จากการวิเคราะห์ค่าความถี่ของแบบบันทึกการเรียนรู้ พบว่า กิจกรรมพบศิลปินเยือนถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ประทีป คชบัว นักเรียนมีพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางสุนทรียภาพมากที่สุด โดยมีค่าความถี่ของการแสดงออกทางสุนทรียภาพ เป็นจำนวนสูงที่สุด 183 ครั้ง

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่หลังการทำกิจกรรม โดยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 23 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 25 คน

3.2 ด้านความชื่นชอบที่มีต่อการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นชื่นชอบมากที่สุดในกิจกรรมมหัศจรรย์พิพิธภัณฑสถานภาพ 3 มิติ: Art in Paradise โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นชื่นชอบมากที่สุดของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 36

3.3 ด้านความประทับใจที่มีต่อกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ พบว่า นักเรียนมีความประทับใจมากที่สุดในกิจกรรมเยือนบ้านศิลปินถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับความประทับใจมากที่สุด 4.92

อภิปรายผล

ผลการวิจัยข้างต้นมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. การพัฒนากิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียน ทำให้ได้รูปแบบกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นการนำแนวคิดการจัดการศึกษานอกสถานที่ Edgar (1969) ได้จัดการศึกษานอกสถานที่ให้เป็น 1 ใน 11 วิธีการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยการจัดการศึกษานอกสถานที่เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงทั้งการมองเห็นการสังเกต หรือการสัมผัส ซึ่งสามารถเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมได้และสามารถเพิ่มศักยภาพประสบการณ์การเรียนรู้ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Mittler (1986) ที่กล่าวว่า การสังเกตผลงานศิลปะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มองศิลปะอย่างละเอียดและมีขั้นตอนหรือมีกระบวนการ ซึ่ง มะลีนัตร์ เอื้ออานันท์ (2545) กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะศึกษาจะได้รับผลดีที่สุด เมื่อนักเรียนได้รับการส่งเสริมสาระความรู้ศิลปะ 4 ด้านได้แก่ การเรียนรู้จากผลงานศิลปะ ประวัติความเป็นมาของศิลปะการวิจารณ์งานศิลปะ และสุนทรียภาพ โดยวิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2542) ได้กล่าวว่า การรับชมงานศิลปะผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะทำให้การแสดงออกของเด็กเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รูปแบบกิจกรรมการศึกษาศิลปะนอกสถานที่ เพื่อพัฒนาสุนทรียศาสตร์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ให้มีความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะทั้งประเภทสถานที่และบุคคล เช่น หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ บ้านศิลปิน สถานที่ทำงานของศิลปิน และสถาปัตยกรรมไทย รวมทั้งศิลปินและผู้บรรยายนำชมงานศิลปะ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านสุนทรียะผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมองเห็นและการสัมผัส ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศิลปะอย่างกว้างขวางและรอบด้าน แต่ในขณะเดียวกันการคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นเร้าประสาทสัมผัสที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุนทรียภาพทางด้านศิลปะได้อย่างเข้มข้น ดังนั้นรูปแบบของกิจกรรมการศึกษาศิลปะนอกสถานที่ที่ได้จากการวิจัยจึงมีลักษณะเด่นที่มีความกว้างขวางและหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม และแต่ละแหล่งเรียนรู้ควรมีงานศิลปะที่มีความสวยงาม น่าตื่นตาตื่นใจ แปลกใหม่ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นเร้าความสนใจและเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์อย่างเข้มข้นและลึกซึ้ง โดยมีการพิจารณาสำรวจและคัดเลือกมาเป็นอย่างดีก่อนนำมาทดลองใช้ในการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ เนาวนิตย์ สงคราม (2557) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

นอกสถานที่ว่า การเลือกสถานที่ในการศึกษานับว่ามีความสำคัญ สถานที่ที่เลือกควรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาเหมาะสมกับวัย เพศ ศาสนา และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียนด้วย นอกจากนี้การสร้างเครื่องมือการวิจัยในส่วนของแบบบันทึกการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม ผู้วิจัยได้พิจารณาจัดกิจกรรมโดยเฉพาะในส่วนของพินิจศิลป์ให้มีการกระตุ้นความคิด เพื่อให้ นักเรียนสามารถเขียนบรรยายเกี่ยวกับงานศิลปะ และแสดงออกทางด้านสุนทรียศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

2. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียน

2.1 ข้อมูลจากแบบทดสอบสุนทรียภาพก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับพัฒนาการสุนทรียภาพของนักเรียนที่มีต่อภาพผลงานศิลปะของศิลปินไทยและศิลปินต่างประเทศหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับพัฒนาการสุนทรียภาพของนักเรียนก่อนเรียนผ่านกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและสัมผัสใกล้ชิดกับงานศิลปะ นอกจากการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ทุกกิจกรรม ทำให้นักเรียนได้สร้างเสริมประสบการณ์ทางสุนทรียะทางการมองเห็น หรือสัมผัสแก่นักเรียนแล้ว แต่รูปแบบกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ในงานวิจัยครั้งนี้ยังได้มีการมุ่งเน้นให้นักเรียนได้พบปะสนทนากับศิลปิน และรับฟังการบรรยายเกี่ยวกับงานศิลปะจากศิลปิน หรือผู้เชี่ยวชาญในด้านการบรรยายและนำชมศิลปะอีกด้วย ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาการแสดงออกทางด้านสุนทรียะเพิ่มมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Parsons (1987) อ้างถึงใน D'Onofrio and Nodine (1981) กล่าวไว้ว่า ผลลัพธ์ของพัฒนาการด้านสุนทรียภาพ จะเกิดขึ้นจากกระบวนการวิเคราะห์ด้วยเหตุผลที่พัฒนาสูงขึ้น พวกเขาจะใช้มุมมองของศิลปินเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์มากขึ้นเรื่อย ๆ

2.2 ข้อมูลจากการแสดงออกทางสุนทรียะของนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจาก

2.2.1 การสังเกตพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางสุนทรียะของนักเรียน พบว่ากิจกรรมเยี่ยมชมหอศิลป์ในถิ่นเรา (หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร BACC) นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกทางสุนทรียะมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมเยี่ยมชมหอศิลป์

ในถิ่นเรา (BACC) นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงทั้งการมองเห็น หรือการสังเกตอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการรับฟังจากผู้บรรยายและนำชมที่ให้ความรู้ทางด้านศิลปะ โดยนักเรียนจะได้รับอิสระในการชมงานศิลปะอย่างเต็มที่ สามารถแสดงออกโดยการตั้งคำถาม และการสนทนาอย่างอิสระ ในขณะที่กิจกรรมเยือนบ้านศิลปินถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ซึ่งเป็นบ้านพักอาศัยของอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ในขณะที่กิจกรรมเยือนบ้านศิลปินถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี (บ้าน อ.ถวัลย์ ณ หมู่บ้านนพธานี กทม.) นักเรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกทางสุนทรียะน้อยที่สุด เป็นเพราะผู้วิจัยได้จำกัดการแสดงพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนในขณะที่เข้าชมภายในบ้าน และมีการจัดทำคู่มือการเข้าชมที่มีเงื่อนไขหลายประการ รวมทั้งการชี้แจงทำความเข้าใจตักลกับนักเรียน เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นอย่างเข้มงวด ส่วนพฤติกรรมการแสดงออกทางสุนทรียะที่นักเรียนแสดงออกมากที่สุดคือสนใจต่อเนื้อหา ทั้งนี้เพราะนักเรียนอยู่ในช่วงวัยช่างสังเกต และสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ส่วนพฤติกรรมที่แสดงออกน้อยที่สุดคือ ความไม่มั่นใจต่อการวิพากษ์วิจารณ์ อาจเป็นเพราะนักเรียนยังขาดความรู้ในการวิจารณ์งานศิลปะ

2.2.2 การทำแบบบันทึกการเรียนรู้จากกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ ในกิจกรรมพินิจศิลป์ พบว่า กิจกรรมพินิจศิลป์เยือนถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ประทีป คชบัว นักเรียนมีการแสดงออกทางสุนทรียะมากที่สุด เป็นเพราะนักเรียนได้พบปะและสนทนากับศิลปินเกี่ยวกับประวัติชีวิตของศิลปิน การดำเนินชีวิตภายในบ้านของศิลปิน ทักษะในการทำงานศิลปะของศิลปิน และชมผลงานศิลปะของศิลปินที่มีเป็นจำนวนมาก รับฟังการบรรยายและนำชมงานศิลปะจากศิลปิน ซึ่งสอดคล้องกับ อำไพ ตรีธรรสาร (2543) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง (The artist as model) เป็นวิธีการสอนที่นักเรียนจะได้สัมผัสประสบการณ์ตรง การทำความรู้จักศิลปินจริง ๆ การสังเกตการทำงานศิลปะ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ส่งผลต่อประสบการณ์ในการรับรู้ทางด้านความงามของงานศิลปะ

3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ พบว่า

3.1 นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด คือนักเรียนชอบกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ เพราะเป็นการเรียนรู้ในสถานที่ที่มีความงามทางด้านศิลปะ และมีความแปลกใหม่

นอกเหนือจากห้องเรียน นักเรียนจะได้รับชมงานศิลปะที่เป็นผลงานจริง มีวิทยากรบรรยายและนำชมงานศิลปะ สามารถถามคำถามที่สงสัย เป็นการเปิดโลกกว้างทางศิลปะให้แก่ นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ เนาวนิตย์ สงคราม (2557) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษานอกสถานที่ว่า การจัดการศึกษานอกสถานที่เป็นการจัดการเรียนการสอนที่นิยมเป็นอย่างมากในสถานศึกษา เพราะนอกจากจะเป็นการสอนที่ให้ความรู้และประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนแล้วยังเป็นการสอนที่สนุกสนานเหมาะสมกับผู้เรียนทุกชั้นวัย

3.2 กิจกรรมศิลปะที่นักเรียนชื่นชอบมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมมหัศจรรย์พิพิธภัณฑสถานภาพ 3 มิติ: Art in Paradise เนื่องจากนักเรียนจะได้มีส่วนร่วมทำงานจิตรกรรม 3 มิติอย่างอิสระ สามารถสัมผัสงานศิลปะได้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเกิดความตื่นตาตื่นใจ ได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยเฉพาะการมองเห็น และการสัมผัส รวมทั้งงานศิลปะในรูปแบบ 3 มิติ มีลักษณะพิเศษ สามารถกระตุ้นความสนใจและความรู้ให้แก่ นักเรียนเกี่ยวกับศาสตร์ความรู้ในแขนงต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับ Tishman (2006) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของ การสร้างประสบการณ์ความรู้ชั้นสูงคือการสร้างความท้าทายให้กับผู้เรียน รวมถึงการได้สัมผัสกับงานศิลปะ

3.3 ความประทับใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ พบว่า กิจกรรมที่นักเรียนประทับใจมากที่สุด คือ กิจกรรมเยือนบ้านศิลปินถิ่นสร้างศิลป์: บ้านอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี เพราะเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ใช้บ้านศิลปินเป็นแหล่งเรียนรู้โดยตรง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ทางสุนทรียะผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยเฉพาะการมองเห็น การสังเกต การสัมผัสอย่างเข้มข้นและมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่มีความแปลกใหม่ พบเห็นได้ยาก มีความน่าตื่นตาตื่นใจเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการกระตุ้นความสนใจ และแรงบันดาลใจทางด้านศิลปะเป็นอย่างมาก

3.4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมพบว่า นักเรียนได้รับประสบการณ์ทางสุนทรียะผ่านการสังเกต เรียนรู้ชีวิตศิลปิน เข้าใจและเชื่อมโยงศิลปะกับสังคม ซึ่งนำไปสู่การเกิดแรงบันดาลใจ ซึ่งกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน รวมทั้งการได้รับความรู้และประสบการณ์ในการมองเห็น และการเห็นที่แปลกใหม่ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ถูกจำกัด ส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานศิลปะ และได้รับการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของงานศิลปะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การจัดการกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่สามารถพัฒนาสุนทรียภาพให้นักเรียนระดับประถมศึกษาได้ ครูศิลปะรวมทั้งนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาศิลปศึกษาอาจจะใช้รูปแบบนี้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนต่อไป

2. การจัดการเรียนการสอนโดยการจัดการกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ที่มีความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะ จะสามารถพัฒนาสุนทรียภาพของนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ และการจัดการกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ยังทำให้นักเรียนมีความสุขสนุกสนานและเพลิดเพลินในการเรียนรู้อีกด้วย

3. การจัดการกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพให้นักเรียน ครูผู้สอนควรพิจารณา สํารวจและคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะในแต่ละกิจกรรมให้มีความหลากหลายและกว้างขวาง และแต่ละแหล่งเรียนรู้ควรมีงานศิลปะที่มีความสวยงาม น่าตื่นตาตื่นใจ แปลกใหม่ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นเร้าความสนใจและเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์อย่างเข้มข้นและลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่ เพื่อค้นหาเทคนิค วิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่จะสามารถนำมาจัดการกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพให้นักเรียนได้อย่างดียิ่งขึ้น

2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมศิลปะนอกสถานที่เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาแกนความรู้ทางด้านศิลปศึกษาอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ เช่น ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปวิจารณ์

3. ควรมีการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการจัดการกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาสุนทรียภาพให้นักเรียนในชนบทที่ขาดแคลน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณิงหา สุภานันท์. (2544). *ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาตามทฤษฎี DBAE ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- คำรณ หล้าเจริญสุข. (2540). *ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชุตินา เวทการ. (2551). *การจัดการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธาริน กลิ่นเกษร. (2554). *ผลของการส่งเสริมประสบการณ์ทางสุนทรียะผ่านกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่มีต่อสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2557). *การศึกษานอกสถานที่ และการศึกษานอกสถานที่เสมือนเพื่อการเรียนรู้เชิงรุก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545). *กระบวนการเรียนการสอนทัศนศิลป์ในระดับประถมศึกษา สำหรับครูยุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรุณ ตั้งเจริญ, วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ, อำนวย เย็นสบาย, พงษ์สิทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, และ ตริวิทย์ วิจิตรพลากาศ (2542). *การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์: กรณีศึกษาโรงเรียนไผ่ตูดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศิริวัฒน์ แสนเสริม. (2543). *ความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑ์ศิลปะและนักวิชาการศิลปศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

อำไพ ตีรณสาร. (2543). *วิธีการสอนศิลปศึกษา*. สืบค้นจาก <http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~tampai1/ampai/cont3.htm>

ภาษาอังกฤษ

D'Onofrio, A., & Nodine C. F. (1981). Children's responses to painting. *Studies in Art Education*, 20(1), 14-23.

Edgar, D. (1969). *Audiovisual methods in teaching*. NY: Dryden Press.

Efland, A. D. (1979). Conceptions of teaching in art education. *Art Education*, 32(4), 21-33.

Mittler, G. A. (1986). *Art in focus*. Peoria, IL: Bennett & Mcknight.

Parson, M. J. (1987). *How we understand art: A cognitive developmental account of aesthetic experience*. New York: Cambridge University Press.

Tishman, S. (2006). *Five design elements of active learning experiences in art museums*. Retrieved from <http://www.cct.umb.edu/artmuseum.html>